

РЕЦЕНЗИЯ

от Георги Иванов Митов, доктор на юридическите науки, доцент в Юридическия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационния труд на Светослав Донов Василев на тема „Експертизи при разследване на престъпления против стопанството“

за присъждане на научната степен „Доктор“

в област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление: 3.6. Право
научна специалност Криминалистика

Уважаеми членове на научното жури,

Със заповед № РД 38-191/24.03.2017 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определен за член на научното жури за защита на дисертационния труд на Светослав Донов Василев на тема „Експертизи при разследване на престъпления против стопанството“.

I. Данни за дисертанта

Дисертантът Светослав Донов Василев завършва през 1995 г. Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и получава магистърска степен по право.

Работи като следовател – първоначално в Столична следствена служба, след това в Следствения отдел на Софийска градска прокуратура, а по настоящем – в Националната следствена служба.

Специализирал е в областта на разследването на различни видове престъпления. Преминал е обучение на ФБР в Международната академия по правоприлагане ILEA, Будапеща, Унгария и обучение на Министерство на правосъдието на САЩ и SELEC, Букурещ, Румъния.

Преподавател в Националния институт на правосъдието по въпроси за разследването на различни видове престъпления в периода 2006 – 2009 г.

II. Данни за дисертационния труд

1. Дисертацията е в обем от 222 страници и се състои от увод, четири глави, които са разделени на параграфи, заключителна част, и списък на използваната литература.

Справката за литературните източници съдържа 106 заглавия. Бележките под линия са общо 170 на брой.

2. Представеният автореферат е в обем от 26 страници. Справката за приносите обективно отразяват съдържанието на труда и основните научни постижения. Авторефератът отговаря на всички нормативни изисквания и коректно отразява съдържанието на дисертационния труд като очертава целта, предмета, задачите и обхвата на изследването, използваната методологията, практическата значимост на изследването и постигнатите резултатите.

Авторът има три публикации по темата на дисертацията.

3. Изложението в реферирания труд е правилно и балансирано разпределено в отделните части на съчинението. То показва уменията на автора за обосноваване на тезите си и аргументираната им защита в последователна и логична връзка чрез преход от общото към частното в изследването.

а) В уводните бележки дисертантът очертава практическата значимост на разследването на престъпленията против стопанството и чрез анализ и обобщаване на статически данни в последните пет години извежда необходимостта от разработване на нови методики, включително и извършването на криминалистични експертизи, основани на новите постижения на науката и водещите положителни практики в другите държави

за постигане на по-голяма ефективност в разследването на този вид престъпни посегателства.

б) Глава първа на дисертацията е посветена на общата характеристика и система на престъпленията против стопанството. В синтезиран вид авторът е направил преглед на отделните видове престъпления против стопанството и е изяснил елементите на престъпните състави (обект, субект, изпълнително деяние, форма на вината и другите елементи от обективна и субективна страна) и е изследвал система им в Особената част на НК. На основата на емпиричен материал и статистически данни е очертана картината на проявление на отделните престъпни посегателства по видове за петгодишен период.

Особено полезно за практиката е детайлното изследване на използването на различните технически средства и методи за разследването на престъпления против паричната и кредитната система като основа за назначаването на различни криминалистични компютърни експертизи.

в) Актуалните проблеми на тактиката на разследването на престъпления против стопанството са анализирани в глава втора. Чрез проследяване на процесуалното развитие на разследването на досъдебното производство дисертантът очертава проблемните зони, които се проявяват при тактическата организация на разследването, при планирането на отделните процесуалноследствени действия на досъдебното производство и най-вече при използването на отделните способности на доказване и тяхната практическа реализация. Особено полезно за обосноваването на направените изводи и подкрепянето им с емпиричен материал е проведеното анкетно проучване сред 80 юристи (бивши и настоящи разследващи органи), проведено под формата на събеседване и попълване на анкетен лист.

На основните задачи, които следва да решат прокурорът и разследващите органи след образуване на досъдебното производство при планиране на предварителното разследване и определяне на следствените

версии са посветени първите два параграфа на главата. На базата на проучване на опита на разследващите органи в Съединените американски щати по използване на разнообразен софтуер за т. нар. „мениджмънт на разследването“ и в Руската Федерация се правят предложения за подобряване и усъвършенстване на тази дейност.

С особена практическа полезност е изследването в § 3 на проблемните области при използването на отделните способности на доказване и в частност при оглед на документи, на компютърни системи и при оглед в Интернет пространството. Разгледани са различните технически възможности, използвани в Съединените американски щати, за изземване на компютърни-информационни данни чрез съответна преносима работна станция и чрез създаване на имидж файл, който е точно копие на твърдия диск на компютърната система и който след това да бъде предаден на експертите за изследване.

Приносен момент е разработването в § 5 на изискванията относно компетентността на експерта и тяхното унифициране чрез въвеждане на стандарт за вещите лица подобно на използваните от съдилищата в Съединените американски щати добри практики в тази насока.

Направеният от автора задълбоченият анализ на класификацията на съдебните експертизи в Наредба № 2 от 29.06.2015 г. на Министъра на правосъдието за вписването, квалификацията и възнагражденията на вещите лица обосновано води до формулиране от него на нова класификация на експертизите на информационни носители като отделен клас, с три подвида – експертизи на компютърни системи, експертизи на комуникационни устройства и експертизи на други информационни носители.

В § 6 е направено изследване на използването на механизмите на международната правна помощ по наказателни дела при разследването на престъпления против стопанството. Полезни са насоките, които дисертантът е направил при изработването на молбата за правна помощ и особености при

отправянето на молби за правна помощ до Съединените американски щати. Разгледани са новите възможности в тази насока след въвеждане на Европейската заповед за разследване и стартирането на Европейската рамка за обмен на информация за съдилища и доказателства (EVIDENCE).

г) Трета глава от труда разглежда традиционни (общоприети) експертизи при разследване на престъпления против стопанството.

Авторът се спира на основните слабости при назначаването и извършването на традиционните и утвърдени в практиката експертизи на документ, почерк, подпис като дава основните параметри, които следва да съблюдават органите на досъдебното производство в тази дейност. Отделено е специално внимание на новите технически възможности при изследването на материала на документа с оглед на неговото датиране. Разгледани са нови методики за това и проблемите, възникващи при новите видове експертно изследване на дигитализирани документи.

Принос представлява анализа (§ 4 на раздел I) на новите методи, използвани при експертизата за установяване времето на създаване на документа. Посочени са ограниченията на традиционните методики и предимствата на създадената в Руската Федерация методика за определяне на давността на създаване на документ, съдържащ целулоза, посредством определяне на изменението на свойствата на целулозата с метода на импулсната ядрено-магнитна спектроскопия. Очертани са новите задачи пред вещите лица при изследване на широко разпространените в търговията цифрови изображения на подписа.

Полезно за практиката е изследването на международните стандарти при експертното изследване на документи. На тази база е направено и предложението *de lege ferenda* за определянето на минимални стандарти и в Република България, които ще повишат качеството на експертната дейност и ще съдействат за повишаване на ефективността на разследването.

В раздел II са анализирани най-често срещаните съдебно-икономически експертизи при разследването на престъпленията против стопанството – съдебна финансово-икономическа, съдебно-счетоводната, съдебно-стокова и съдебно-оценителна експертиза. На базата на практическия си опит и проучванията на практиката авторът е посочил най-често срещаните грешки при назначаването на тези експертизи и определянето на техните задачи. Правилен е направеният обобщен извод за съществуването на две големи групи проблеми при този вид експертизи – недостатъчната квалификация на вещите лица и крайно ограниченото използване на възможностите, предоставяни от различните софтуерни продукти за изследване на икономическото състояние на определено търговско предприятие или за анализ на счетоводните записвания.

д) Експертизите на информационни носители (глава четвърта) представляват иновативно изследване и е същностен принос в теоретичното изясняване на спецификите на този вид експертизи.

Голяма част от престъпните състави могат да бъдат осъществени и посредством използването на компютърна система или съвременно комуникационно устройство, като това е особено важно за „модерните“ престъпления против банковата и данъчната система. Предизвикателствата пред разследващите органи, свързани с новите способности и средства за анонимна и криптирана комуникация, DarkNet, стеганографията и разплащането между престъпните групи в криптовалута, изискват нов подход към това експертно изследване и повишени изисквания към вещото лице и към техническата въоръженост при извършването на експертното изследване.

На основата на изясняването на характеристиките на информационните носители и глобалната мрежа са разработени основните принципи при провеждането на този вид експертизи. Направен е пълен анализ на експертизата на информационни носители на компютърни системи, етапите на планирането и провеждането на изследването и съществуващите в

практиката модели. Разгледани са разликите във възможностите, които предоставя специализирания софтуер за изследване на мобилни устройства в сравнение с компютърните системи.

Полезно за практиката е разработването на особеностите на експертните изследвания на електронни платежни инструменти и на информационни източници в Интернет среда.

е) В заключителната част са обобщени направените теоретични и практически изводи в отделните части на изследването и са дадени препоръки за усъвършенстване на експертната дейност.

Предлага се въвеждането на стандарти при определянето на компетентността на вещите лица и стандарти в самата експертна дейност по подобие на стандарта „Даубърт“, използван във федералните съдилища в САЩ. Другото прагматично предложение е след въвеждането на стандартите да бъде изградена електронна платформа за експерти, по подобие на създадената от Европол *Europol Platform for Experts (EPE)*.

Удачно е авторовото предложение за изграждане на териториални специализирани експертни лаборатории, окомплектовани със съвременно материално-техническо оборудване и с необходимия експертен състав. Предлага се разработването на цялостна система за обучение и повишаване на квалификация на вещите лица.

III. Научни приноси

Редом с посочените по-горе дисертацията съдържа и редица конкретни научни достойнства и приноси, по-значимите от които са:

1. Трудът представлява задълбочено и цялостно криминалистично изследване на експертизите при разследването на престъпленията против стопанството. На основата на богат емпиричен материал и натрупания практически опит авторът систематично разкрива и анализира основните слабости и недостатъци при използването на експертните изследвания при

разследването на престъпленията, като предлага и удачни предложения за тяхното решаване.

2. Направеният теоретичен анализ на отделните видове експертизи, приложими при разследването на престъпления против стопанството, дава възможност на автора да предложи нова класификация. Приносен момент представляват обособяването на експертизите на информационни носители като отделен клас с три подвида – експертизи на компютърни системи, експертизи на комуникационни устройства и експертизи на други информационни носители.

3. С голямо познавателно значение е сравнителното изследване на различните системи, методи и стандарти при експертните изследвания, използвани предимно в Съединените американски щати, и възможността за прилагането им в Република България.

4. Иновативно е изследването за експертизите на информационни носители. Усвояването на този все още „непопулярен“ вид експертно знание ще допринесе за ефективно разследване на някои от модерните икономически престъпления в отделните стопански отрасли.

5. Приносен момент е и направените предложения за усъвършенстване на системата за подбор, подготовка и квалификация на експертите чрез въвеждане на стандарт за компетентността на вещите лица.

6. Подкрепа заслужава и прагматичните предложения за изграждане на електронна платформа за експерти и създаването на териториални специализирани експертни лаборатории.

7. Работата е четивна, правилно структурирана и това я прави лесна за ползване. Написана е на точен юридически език. Поддържаните становища са обосновани и изразяват авторовата позиция. Коректно са цитирани библиографските източници. Полемиката е коректна и аргументирана и показва умението на дисертанта за отстояване на научни тези.

IV. Заключение

Въз основа на изложеното считам, че представеният дисертационен труд на Светослав Донов Василев на тема „Експертизи при разследване на престъпления против стопанството” отговоря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Съчинението съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос, разкрива задълбочените теоретични знания на автора по специалността, както и способностите му за самостоятелни научни изследвания и творчески подход към проблематиката, включена в предмета на изследване.

Затова давам своята положителна оценка и убедено предлагам на почитаемото научно жури да вземе решение за присъждането на Светослав Донов Василев на образователната и научна степен „доктор по право”.

София
20.05.2017 г.

Рецензент:
доц. д-р Георги Митов